

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

H. Orlóci Edit: Cirkuscikkek 2012

Periodikánk legelső számában kezdtük el közölni Maczák Ibolya sorozatát, amelynek indításakor azt reméltük, hogy az idők folyamán a lehető legnagyobb és legegységesebb összehasonlítási alapot szolgáltatja majd az elektronikus napilapoknak akár tudományos igényű elemzéséhez is. A sorozat 2001 újságcikkei anyagának közlésével indult, és az alábbi táblázatban közölt tételszámokat tartalmazta:

Év	Újságcikkek száma	A segédlet linkje
2001	50	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00001/maczakibolya.htm
2002	76	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00003/maczakibolya.htm
2003	52	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00004/2021.htm
2004	47	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00005/maczak_ibolya_egy_ismeretag_ebresztese_5.htm
2005	45	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00007/maczak_ibolya_egy_ismeretag_ebresztese.htm
2006	53	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00008/maczak_ibolya_egy_ismeretag_ebresztese_8.htm
2007	36	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00002/maczak.htm
2008	76	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00006/maczak_ibolya_egy_ismeretag_ebresztese_6.htm
2009	70	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00010/Maczak_ismeretag.htm
2010	81	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00014/EPA-01461_2011_4_maczaki.htm
2011	108	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00018/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2012_04_05.pdf
2012	72	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00022/pdf/EPA01461_cirkusziakrobat_2013_04_02.pdf
2013	43	http://epa.oszk.hu/01400/01461/00026/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2014_04_03.pdf

Már a második, 2002-es évet tárgyaló cikkben megjelentek technikai problémák (bizonyos adatok hozzáférhetetlensége; hibás dátumozás), 2003-ban „bibliográfiai szempontból meglehetősen nehéz feladatnak bizonyult az anyag felgyűjtése”, majd 2004 újabb technikai nehézségekkel szolgált, és a legutolsó két évben is romlott a helyzet. Voltaképpen csak öt évről (2001, 2006, 2007, 2010 és 2011) teljes körű és hiánytalan a gyűjtés.

Ha csak a tudományos felhasználhatóságot tekintenénk, akkor már fel kellene adni az erőfeszítéseinket, ám – úgy tűnik – olvasóink körében nagy érdeklődésre tartanak számot ezek a publikációink; a látogatottsági lista élén szerepelnek.

Az eddigi trend folytatódott, és a 2013-as évről már mindösszesen csak két újság szerepel a mintában. A bekerült 43 cikk (melyek hivatkozási száma a továbbiakban a www.cirkusziakrobatika.hu VII./4. számozását követi^[1]) a lelőhely alapján az alábbiak szerint oszlik meg:

Magyar Hírlap (MH)	Népszava (NSz)	Összesen
21	22	43

Az egyszerűség kedvéért a korábbi kategóriákon nem változtatok, és továbbra is a tradicionális cirkuszra vonatkozó információkra fókuszálok. Első pillantásra is kitűnik, hogy az újcirkusz nyomulása folytatódott, hiszen az összes többi megjelenés együttvéve is kisebb súllyal esik a latba. A témák szerinti megoszlás a következő:

Téma	Sorszám	Összesen
Tradicionális intézmény	18, 19, 36, 39, 42	5
Tradicionális műsor	3, 21, 22, 23, 24, 35	6
Újcirkusz	1, 2, 4, 6, 8, 11, 12, 14, 15, 17, 20, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38	22
Utalás	5, 7, 9, 10, 13, 16, 37, 40, 41, 43	10

Az egyes cikkek besorolásánál, mint rendszeren, most is adódtak nehézségek. Az „Utalás” kategória tartalmazza az érintőleges megjegyzéseket, a más művészeti ágakban szereplő cirkuszmotívumokat, valamint a színházi és mozdulatművészeti megjelenéseket, melyekben nehezen elkülöníthetően vannak jelen az artisztikus vonások (végső soron akár ide lenne utalható a teljes újcirkuszi állomány is). A mostani gyűjtés cikkeiben viszonylag könnyen elkülöníthető volt a műsorismertetésektől a tradicionális cirkuszra intézményként, mint szervezet és életforma utaló írások, és a sokévi átlaghoz képest visszaesett ennek a halmazznak a jelentősége.

Utalás

A legérintőlegesebbként egy etimológiai megjegyzést kell említeni, mely szerint a görög mitológiai 'Kirké' tulajdonnév talán egy töről fakad a 'cirkusz' szóval (5).

A más művészeti ágakat illetően szembeszökő, hogy idén a képzőművészet egyáltalán nem került be a mintába, a zene is csak egyszer, a Brass Cirkusz jóvoltából (16), a filmhez hasonlóan, amely az Aglaja Monte Carlo-i sikerének köszönhetően jelent meg (13). Színházi vonatkozású írásban Gálvölgyi Jánosról olvasható, hogy „sokat tanult a cirkusz világtól, elleste az erős, akár harsány hatások művészetét, gyakran táncol borotvaélen” (9). A másik ide tartozó cikk a Nemzeti Színházban rendezett szakmai beszélgetésről számol be, melyben a közönség „A cirkusz, a liturgia és a színház címmel ismerheti meg a szerző [Valere Novarina] gondolatait” (41).

Varieté jellegű előadásokat ismertetnek a Millenárisról „Felfordulás és életöröm a konyhában” (10), továbbá a Syma Csarnokból „A szemfényvesztés magasiskolája” (40) címekkel, melyek szókapcsolatai utalnak az előadások zsonglőr, illetve bűvész jellegére, valamint sikerességükre. Itt kell megemlíteni a Röck Marikáról készített írást is (37).

Történeti vonatkozású az M3 tévécatorna első másfél napjáról szóló kritika, mely szerint „jó volt már az első este Kellér Dezsővel, mint istállómasterrel, a cirkusz porondján találkozni, s persze a fellépők között Alfonzóval, Latabárral, vagy Szamóccával a Csin-bumm cirkuszból” (43).

Mivel tényleges cirkusztörténeti kitekintést ad, érdemes hosszabban idézni egy 1957-es naplón alapuló írásból. A szervezőtitkár vonaton utaztában egy fiatalasszonnyal beszélget, aki „kislány kora óta imádja a cirkuszt, és soha nem az állatokat szerette, azokat inkább sajnálta és sajnálja ma is, hanem az ugróakrobatákat, a légtornászokat meg a bűvészeket, de legeslegjobban a pepita ruhás, paradicsomorrú Pierrot-kat [!] meg a legörbülő szájú Harlequin bohócokat szerette, és előző este elvitte a kisfiát is, aki hároméves, életében először látott cirkuszt, és egy kicsit csalódott, mert a lányának [!] nem a bohócok tetszettek, nem is a légtornászok, hanem a lovak és a Zsuzsi mackó, és akkor az a szép fiatal asszony elsírja magát, az apám vállára omlik abban az üres kupéban, valahol Sitkénél, Celldömölk és Sárvár között, és amikor néhány perc múlva összeszedi magát, és elfogadja apám összehajtogatott zsebkendőjét, és a könnyeit törülgeti, akkor azt mondja:

– Mit tud maga? Mit tud az életről? Olyan fiatal maga. Olyan szép és okos. Boldog ember. Cirkuszban dolgozik. Bűvészek és bohócok között. Mit tudhat maga az életről? Apám hallgat, nem beszél a börtönről [...]

Apámnak a munkán jár az esze. Zsuzsi mackónak fáj a gyomra, és ilyenkor zöldséget eszik: a szokásos feladatokon túl egy zsák uborkát, karalábét és sárgarépat is kell szerezni. Süt a nap, apám szinte boldog:

szereti a dunántúli kisvárosok délelőtti hangulatát” (7).

Újcirkusz

Időrendben haladva, elsőként a MűPa kortárscirkusz-sorozatát (1, 2), majd a Cirque du Soleil Michael Jackson-showját (4) említik a cikkek. Külön tömböket jelentenek a Sziget Fesztivál (6, 11, 12, 26, 27, 28, 29, 30, 31), a múzeumok éjszakája (14, 15) és a Trafó fennállásának 15. évfordulója (33, 34). Az Ördögkatlan Fesztiválon fellépett a Watta Cirkusz (17, 25), továbbá megtudhatjuk, hogy totális összművészet Finzi Pasca előadása a MűPá-ban (38), hasonlóan a RaM Colosseumban játszott Los Vivancos műsorához, amely „flamenco, balett, kortárs tánc, harcművészet, népi hagyomány, akrobatikus mutatványok, varázslat, cirkusz, sodró zene” volt (32).

A jórészt végzős artistanövendékekből verbuválódott kortárs társulat Recirquel c. MűPá-ban bemutatott műsorának szentelt írás címét szimbolikusnak is szánta a szerzője: „Szárnyalás a szürkéségből a magasba” (8), ahogyan az Artistaképző FNC-s vizsgaelőadásáról szóló cikk címe is mélyértelmű: „Az együttélés művészete” (20). Magának a műsornak a címe ez volt: „Ugye szeretsz?”.

Tradicionális műsor

Világszínvonal és ízlésficam címmel jelent meg a Fővárosi Nagycirkusz Magyar Cirkuszcsillagok c. műsorának ismertetése, mely szerint az előadás olyan ízlésvilággal indít, „mintha egy lepukkant művelődési házban menne fel a függöny a János vitéz című daljátékra”. A jó produkciók kiemelése mellett (Simet, magasiskola és szabadiskola [!]) bizonyos általánosításokat is megfogalmaz az újságíró: „az alapos gyanú sajnos beigazolódott, nincs olyan állapotban a magyar cirkuszművészet, hogy egyenletes színvonalú gálát ki lehessen állítani”, és a képzést is gyengélkedőnek tartja „sok szempontból” (3).

Az újságcikkek egyöntetűen a megjelenő produkciók felsorolását állítják a középpontba a szervezeti újításnak számító Cirkuszok éjszakája rendezvénysorozat ismertetése kapcsán (21, 22, 23, 24).

Bár a Budapesti Nemzetközi Cirkuszfesztiválon szép számban megjelennek újcirkuszi produkciók is, az esemény beharangozóját főleg az olyan nevek miatt, mint Bouglione és Casselly kell a tradicionális műsorokról szólók közé sorolni (35).

Tradicionális intézmény

A Magyar Cirkusz és Varieté Kft-nél átadták a magyar artistaképzés új bázisául szolgáló Hungária Cirkuszcsarnokot (39), és ugyanez a szervezet, mint a Liget Köztársaság Szövetség a Városligetért „civil” egyesülés tagja üdvözölte az országgyűlés vonatkozó törvényét (42).

Két külföldi rövidhírral kell zárni ismertetésünket: Bordeaux-ban egy részeg fiatalokból álló társaság megvillamosoztatta a cirkusztól elkötött lámát (36), és egy tragikus hír a Cirque du Soleil artistanőjének halálos zuhanásáról (19).

[1] http://epa.oszk.hu/01400/01461/00026/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2014_04_03.pdf

megjelenik minden negyedévben